

5. Панченко В.Г. Нова норма світової економіки як середовище становлення неопротекціонізму [Електронний ресурс] / В.Г. Панченко, Н.В. Резнікова // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2014. – №4. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3144

6. Іващенко О.А. Нова норма світової економіки: зміст та ключові ознаки глобальних ризиків в контексті незалежності / О.А. Іващенко, Н.В. Резнікова // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №9. – С. 5-10.

Богдан О.С.,

аспірант спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Доларизація: сутність та основні тенденції прояву

Розвиток доларизації, як правило, є результатом незадовільного виконання національною валютою покладених на неї основних функцій – засобу накопичення, обігу та платежу – порівняно з іншою іноземною валютою, що і продукує розвиток її різних форм. Так, заміна національної валюти відбувається в ході невиконання нею функції засобу платежу. Нестабільність реального валютного курсу через високий рівень інфляції стимулює резидентів до валютної деномінації контрактів, що забезпечує більш стабільні показники купівельної спроможності і стимулювання внутрішнього споживання, прискорюючи процес фінансової доларизації.

Асиметрична політика щодо валютного курсу, яка допускає знецінення національної валюти, може прискорити доларизацію, тому що зберегти стовідсоткову купівельну спроможність зможуть лише власники депозитів в іноземній валюті. Водночас, стримування ревальвації національної валюти може призвести до збільшення кількості позик в іноземній валюті, тим самим, розвиваючи доларизовану спіраль. Втім, встановлення кореляційного зв'язку між макроекономічними змінними та феноменом доларизації, що відображав би реальні факти, виглядає сумнівним з приводу того, що на змінні, які беруть участь в аналізі, і впливає сам по собі рівень доларизації фінансової системи. Крім того, поточні економічні показники – такі, як інфляція – навряд чи виступають єдиним чинником, що визначає майбутні очікування. Так звані позаекономічні фактори впливу, що охоплюють чинники політичного тиску та інституційного каркасу – часом відіграють важливішу роль при визначенні засобів подолання валютної волатильності [3].

Доларизація переважно є шляхом для країн, які класифікуються як малі відкриті економіки. У ряді випадків країни добровільно йдуть на доларизацію, тобто оголошують іноземну валюту законним засобом обігу і платежу на своїй території (таке явище називають офіційною доларизацією)

найчастіше як наслідок боргової кризи [1;2;5;7]. У якості подібних прикладів можна привести Панаму, Еквадор, Чорногорію, Андорру, Монако та ін. Більш поширена ситуація вимушеної доларизації. У цьому випадку іноземна валюта проникає в окремі сфери економіки країни не внаслідок рішення економічних властей про її системному використанні, а внаслідок поведінки економічних агентів. У цьому випадку важливо розділяти форми доларизації, які спричиняють сферу використання і функції іноземної валюти на території країни. Виділяють наступні форми доларизації:

1. Доларизація розрахунків (доларизація платежів, валютне заміщення) – іноземна валюта використовується як засіб обігу та платежу на території домашньої країни.

2. Реальна доларизація – ціноутворення на товари і послуги та / або встановлення заробітних плат відбувається з прив'язкою до іноземної валюти.

3. Фінансова доларизація – фінансові контракти (кредити і депозити) номінуються в іноземній валюті.

Причини, а також наслідки кожної з форм доларизації можуть не бути однорідні. Крім того, взаємодія різних форм доларизації між собою може також впливати на монетарну середу. Зростаюче використання долара для реальних і фінансових операцій часто є реакцією населення або уряду країни на нестабільність, властиву власній валюті країни. Однак, хоча використання долара може привести до зміцнення макроекономічної стабільності, воно може також зробити фінансові системи більш схильними до криз ліквідності та платоспроможності. До того ж, після того як в країні сталася доларизація, її буває дуже важко повернути назад, навіть якщо країна зуміла стабілізувати курс власної валюти. Таким чином, слід дуже обережно підходити до вирішення цього питання.

Доларизація часто є наслідком тривалої макроекономічної нестабільності. Люди, як правило, зацікавлені в тому, щоб їхні гроші мали відносно стабільну купівельну спроможність. Тому резиденти країн з історією високої і мінливої інфляції внутрішніх цін можуть віддавати перевагу іноземній валюті з більш стабільним курсом. Інституційні чинники багато в чому визначають причини, за якими в деяких країнах з історією макроекономічними нестабільності доларизація присутня, а в інших відсутня. Деякі країни прагнуть стримати можливе скорочення заощаджень в результаті інфляції, санкціонуючи використання іноземної валюти; інші намагаються протидіяти доларизації, підтримуючи програми фінансової індексації або вдаючись до заходів контролю за капіталом. При цьому, однак, відсутність в деяких країнах розвинених фінансових ринків для підтримки ліквідного ринку індексованих інструментів і забезпечення простоти, прозорості та надійності доларових інструментів може схилити чашу терезів на бік часткової доларизації.

Після прийняття дієвих антиінфляційних заходів дедоларизація була успішно проведена в Боснії-Герцеговині, Ізраїлі, Мексиці, Польщі та

Словенії. У деяких з цих країн дедолларизація підкріплювалася заходами контролю і навіть примусовою конвертацією доларових активів або зобов'язань в національну валюту. Однак, за не цілком зрозумілих причин, у багатьох країнах доларизація тривала, а то і зростала, навіть після успішної стабілізації національної валюти. Країнам, які розглядають можливість примусової дедолларизації, слід мати на увазі, що це може призвести до значного втечі капіталу (в Мексиці в 1982 році відтік капіталу склав, за оцінками, 6,5 млрд дол. США) і не завжди забезпечує стійке зниження доларизації, як показують приклади Болівії (1982 рік) і Перу (1985 рік).

У деяких країнах часткова доларизація може сприяти зростанню фінансового посередництва, але вона також підвищує чутливість фінансових систем до ризиків ліквідності і платоспроможності. Коли ці ризики не враховуються і не контролюються належним чином фінансовими установами та іншими учасниками ринків, вони можуть викликати – і навіть посилювати – хвилювання, провокуючи масове вилучення вкладів і фінансові кризи.

Ризик ліквідності в доларизованій системі виникає при відсутності достатнього забезпечення доларових зобов'язань банків. Передбачуване підвищення країнового або банківського ризику може спонукати вкладників або інших кредиторів конвертувати свої депозити або кредитні лінії в готівкові долари або перевести їх за кордон. Доларові зобов'язання повинні оплачуватися за паритетом до іноземної валюти. Якщо вони не забезпечені достатніми ліквідними доларовими активами за кордоном, банки можуть виснажити свої ліквідні доларові резерви і привести до скорочення міжнародних резервів центрального банку. Погіршення макроекономічних умов може викликати масове вимагання доларових зобов'язань, як це сталося в Мексиці в 1982 році, Аргентині та Уругваї в 2001 році і Болівії в 2003 році.

Найбільш серйозні ризики платоспроможності в частково доларизовані фінансових системах обумовлені невідповідністю валют в балансах і потенційним впливом значного зниження курсу національної валюти на чисту вартість активів. Невідповідність валют має місце при розбіжності активів і зобов'язань в іноземній валюті. Коли валютні зобов'язання банку перевищують його валютні активи, зниження курсу національної валюти призведе до зменшення чистої вартості його активів і може підірвати його платоспроможність. Це відбувається, наприклад, коли банк приймає вклади в іноземній валюті та надає кредити в національній валюті. Це називається валютним ризиком. Коли банк надає кредити фірмам або домашнім господарствам, у яких є невідповідність валют, він може понести непрямі збитки в результаті зниження курсу національної валюти, навіть якщо у самого банку не спостерігається невідповідність між валютними активами і пасивами. У разі зниження курсу нехеджованими позичальники зазнають збитків, що позначаються на їх здатності обслуговувати кредит банку, що може привести до дефолту за цим кредитом. Коли значна частина кредитних портфельів в банківській системі доводиться на таких позичальників, банки схильні до кредитного ризику, пов'язаному з використанням іноземної

валюти, тобто що є похідним від валютного ризику, якому піддається позичальник. Виникаючі збитки можуть загрожувати платоспроможності банків.

Доларизація – використання іноземної валюти, зазвичай долара США, для операцій в іншій країні – всього кілька років тому була темою обговорень на економічних конференціях і семінарах. Тепер економісти більшою мірою закликають до обережності, оскільки витрати і ризику доларизації стали більш очевидні. Проте доларизація залишається поширеним явищем, а в деяких країнах навіть посилилася. Останнім часом стали використовуватися і інші валюти, такі як євро. У цих країнах практично відбувається «євроїзація», але термін «доларизація» часто використовується для позначення обох явищ: доларизації і євроїзація.

Сприятливі наслідки всіх форм доларизації можна звести воедино формулюванням – забезпечення стабільності і передбачуваності для фінансових ринків домашньої країни. При використанні іноземної валюти угоди стають більш передбачувані і мінімізується ризик втрат в добробуті (внаслідок зміни номінальних змінних – цін, курсів, процентних ставок і т.п.). Тому поведінку економічних агентів «захищене» від шоків, пов'язаних з динамікою цін і / або обмінного курсу національної валюти (або очікувань таких шоків). Стійкість в поведінці економічних агентів, в свою чергу, є запорукою стабільної та передбачуваною динаміки на відповідних ринках. Однак в цьому контексті важливою є застереження: ці переваги актуальні, головним чином, для середовища високої інфляції, тобто коли суверенна монетарна політика виявилася де-факто не в змозі забезпечити стабільність фінансових ринків.

Саме міркуванням стабілізації очікувань керуються країни, які йдуть на офіційну доларизацію. Однак зворотна сторона медалі такого рішення – відмова від суверенної монетарної політики. Тобто країна повинна пожертвувати сеньйораж і можливістю користуватися цілим переліком ефективних інструментів (тобто інструментами монетарної політики) впливу на економічну динаміку.

Список використаних джерел:

1. Aizenman J. Assessing the Emerging Global Financial Architecture: Measuring the Trilemma's Configurations over Time [Electronic resource] / J. Aizenman, M. Chinn, H. Ito. – 2010. – Mode of access: <http://web.pdx.edu/~ito/w14533.pdf>
2. Cecchetti S.G. Distinguishing Theories of the Monetary Transmission Mechanism [Electronic resource] / S.G. Cecchetti. – Mode of access: <http://people.brandeis.edu/~cecchett/Polpdf/Polp09.pdf>
3. Іващенко О.А. Глобальні дисбаланси як драйвер трансформації світової валютної системи: полеміка сценаріїв розвитку // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2013. № 4. С. 59–66.
4. Іващенко О.А. Потoki капіталу в контексті проблем платіжних дисбалансів: аналіз теоретичних засад та практичних моделей / О.А.Іващенко

// Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 112. Частина II (у двох частинах). К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2013. – С.95-101.

5. Демиденко М. Долларизация: причины и пути решения проблемы / М. Демиденко, Н. Мирончик, А. Кузнецов // Банкаўскі веснік. – 2016. – № 12 (641). – С. 3–10.

6. Резнікова Н.В. Долларизация як фактор монетарної залежності / Н. В. Резнікова, М. М. Відякіна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1(1). – С. 223-227.

7. Резникова Н. Выгоды и риски имплементации политики дедолларизации как инструмента борьбы с монетарной зависимостью / Н. Резникова // Вестник Армянского государственного экономического университета. – 2015. – №1 (37). – С. 101-110.

8. Хейзен С. Долларизация: контроль риска имеет ключевое значение / С. Хейзен // Финанси & развитие. – 2005. – С. 44–45.

Бондарук І.С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту
та управління бізнесом;*

Пачева Н.О.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту
та управління бізнесом,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Трансакційні витрати та їх місце в ефективному управлінні персоналом

Ефективне управління персоналом відзначається на прибутковості підприємства, вагоме місце в даному процесі відіграють трансакційні витрати, які мають як позитивний, так і негативний вплив на економічну стійкість підприємства і дають можливість будувати взаємовідносини у сфері виробничо-господарської діяльності з іншими економічними агентами.

Проведений аналіз впливу трансакційних витрат на ефективність менеджменту персоналу Н. Л. Гавкаловою, Т. А. Власенко, дав можливість встановити, що між розрахованими агрегованими змінними ефективності менеджменту персоналу і визначеними групами трансакційних витрат існує пряма залежність – збільшення трансакційних витрат спричиняє підвищення ефективності менеджменту персоналу. Вчені встановили, що негативний